

ПОДАТКОВА ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ В ЕРУ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

TAX TRANSPARENCY IN THE ERA OF DIGITALIZATION: UKRAINIAN REALITIES

Анотація. Досліджено питання податкової транспарентності цифрової економіки, розглянуто українські реалії щодо імплементації пакету пропозицій ОЕСР з вирішення податкових проблем до національного законодавства.

Abstract. The issue of tax transparency of the digital economy is studied, the Ukrainian realities regarding the implementation of the OECD package of proposals on solving tax problems to the national legislation are considered.

В основу суттєвих змін на початку XXI століття закладено інформаційна та промислова революції, що сприяло активному впровадженню процесів цифровізації сучасної економіки, а також процесів глобалізації економіки. В даний час продовжується впровадження в економіку глобально конкурентоспроможних цифрових технологій, у тому числі передових виробничих, інформаційних, телекомунікаційних, а також систем штучного інтелекту, віртуальної реальності, інтернету речей та, відповідно, трансформації економіки у цифровий формат, тобто формування цифрової економіки. Вплив від таких змін кардинально й змінили світову економіку та життя людей в цілому. Зміни, принесені цифровізацією та глобалізацією, принесли з собою й проблеми з правилами оподаткування доходів від міжнародного бізнесу, які існували доволі тривалий час і призвели до того, що багатонаціональні підприємства (Multinational enterprise, далі - MNE) не сплачували справедливу частку податків, незважаючи на величезні прибутки, які багато з цих компаній отримали, як і світ, стають все більш взаємопов'язаними.

У 2013 році ОЕСР активізувала зусилля для вирішення цих проблем у відповідь на зростаюче громадське та політичне занепокоєння щодо ухилення від сплати податків великими транснаціональними компаніями. Реалізація 15 дій щодо плану запобігання розмиванню податкової бази та виведенню прибутку з-під оподаткування (Base Erosion and Profit Shifting, далі – BEPS), узгоджених у 2015 році [1], активно триває, але прогалини залишаються. Чинні правила все ще дозволяють великим транснаціональним компаніям отримувати значний дохід у юрисдикції, не сплачуючи там податок на прибуток підприємств.

Нові бізнес-моделі, які значною мірою покладаються на інтелектуальну власність, полегшили MNE переміщення прибутку в юрисдикції з низькими податками. Глобалізація загострила нездорову податкову конкуренцію.

Оподаткування має бути прозорим та практичним. Процеси глобалізації, інтеграції та діджиталізації формують нові світові стандарти. Зазначимо, що дуже важливим критерієм при побудові нової податкової системи є баланс інтересів держави та суб'єктів підприємництва. І в цьому сенсі прозорість – це не вимога, а вже реальність сьогодення. На теперішній час у податковій службі безліч процесів, які були аналоговими та вимагали паперової роботи, переведено в режим автоматизації. Поступовий перехід на сервісну службу з мінімізацією спілкування підприємницьких структур та податкових органів давно вже став пріоритетним завданням служби. Прозорість вирішує багато питань і дозволяє автоматизувати більшість процесів.

Податкова прозорість - це надзвичайно важлива сфера, яка прагне вирішити деякі з притаманних проблем, пов'язаних із введенням цифрового бізнесу в міжнародну структуру. Уряди займаються розробкою рішень, які підлягають управлінню, сприяють визначеності та не перешкоджають зростанню, але також дають правильні результати для економіки будь-якого розміру, громадянського суспільства та окремих осіб. Досягти консенсусу нелегко, враховуючи різні погляди на природу проблеми, яку необхідно вирішити, та різноманітні інтереси відповідних зацікавлених сторін. З метою вирішення всіх цих питань, що виникають у результаті цифровізації економіки, у листопаді 2021 р. на базі проєкту ОЕСР/G20 Inclusive Framework щодо BEPS (далі -Inclusive Framework) з 140 юрисдикцій-членів Inclusive Framework відбулось приєднання до Заяви про двоступеневе рішення 137 країн і юрисдикцій, що представляють понад 90% світового ВВП, яке створює нову основу для міжнародного оподаткування [2], і узгодили Детальний план впровадження, який передбачає імплементацію нових правил до 2023 року [3].

Двоступеневе рішення складається з першого і другого рівнів. Перший рівень спрямований на перерозподіл певного прибутку користувачам або юрисдикції ринку. Це має на меті вирішити занепокоєння щодо того, що підприємства заробляють від ринкових юрисдикцій (зокрема через взаємодію зі споживачами та доступ до даних користувачів), але пов'язаний дохід обкладається мінімальним податком у ринковій юрисдикції через відсутність фізичного зв'язку, необхідного згідно з чинними правилами [3].

Другий рівень пропонує глобальний мінімальний податок (Global Minimum Tax, далі - GMT), який призначений для усунення стимулів переміщення прибутку виключно на основі податкових результатів. Країни, які конкурують за залучення внутрішніх інвестицій, можуть запропонувати податкові пільги або нижчі податкові режими [4, 5]. Крім того, відмінності між національними правилами оподаткування можуть створити можливості для MNE (особливо тих, які отримують значну вартість і прибуток від нематеріальних активів) для переміщення доходів і прибутків у ці юрисдикції з низьким рівнем оподаткування, що може створити неналежну податкову конкуренцію.

Варто зазначити, що наприкінці грудня 2021 року ОЕСР опублікувала типові правила щодо другого рівня та Європейська комісія відповідно до міжнародної угоди, яку просувала

ОЕСР, пропозицію щодо директиви з встановлення мінімальної ефективної ставки податку для глобальної діяльності великих багатонаціональних груп [6].

Україні в сьогоднішніх реаліях насамперед на законодавчому рівні слід готуватися до тих проблем, які зараз вирішуються у всьому світі. Найближчими днями у фокусі уваги українського парламенту планується розгляд пакету законопроектів, у тому числі щодо імплементації плану дій ОЕСР щодо плану BEPS, при тому, що однією з важливих проблем надалі стане їх правове застосування на практиці.

У рамках цифрової економіки односторонній підхід до запровадження на законодавчому рівні цифрового податку для України такого, як податку на Google, є не доцільним, оскільки філософія, що передбачається цим законопроектом стосується добровільної участі, але питання сумлінності таких гігантів залишається не вирішеним. Зазначимо, що в країні використовуються такі ж механізми, що діють у Франції з податковою ставкою 2%, Бельгії - 3%, Чехії - 7% та інших європейських країнах. Проти таких методів не раз висловлювали свою позицію США та ОЕСР.

ОЕСД активно продовжує працювати над пакетом пропозицій щодо вирішення податкових проблем, які виникають із зростаючою цифровізацією економік і у найближчому майбутньому буде вироблена єдина концепція для всіх країн, яка буде імплементована в національне законодавство. Виходячи з цього, Україні доцільним буде дочекатися концептуального плану, розробленого світовою податковою спільнотою. Водночас у цій сфері справедливим буде запровадження непрямого оподаткування для цифрових гігантів, оскільки такі податки сплачуються ними в інших країнах. Створюючи можливість заробляти технологічним гігантам, потрібно зобов'язати їх робити свій внесок і в Україну. Отже податкова транспарентність та повна диджиталізація не залишають Україні шансу, як прийняття всіх викликів, що стосуються міжнародного податкового планування, і йти в ногу з усім світом. І з погляду досягнення цієї мети, потрібно врахувати усі відповідні напрацювання та імплементувати їх до національного законодавства.

Література

1. OECD (2015). BEPS Actions. URL : <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/> (дата звернення: 07.05.2022).
2. OECD (2021). Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy. *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*. URL : <https://www.oecd.org/tax/beps/statement-on-a-two-pillar-solution-to-address-the-tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-october-2021.pdf> (дата звернення: 08.05.2022).
3. OECD (2021). Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy. *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*. URL : <https://www.oecd.org/tax/beps/statement-on-a-two-pillar-solution-to-address-the-tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-october-2021.htm> (дата звернення: 09.05.2022).
4. OECD (2022). Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy – Commentary to the Global AntiBase Erosion Model Rules (Pillar Two), OECD, Paris. URL : <https://www.oecd.org/tax/beps/tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-global-anti-base-erosion-model-rules-pillar-two-commentary.pdf> (дата звернення: 09.05.2022).

5. Tax Challenges Arising from Digitalisation – Report on Pillar Two Blueprint : Inclusive Framework on BEPS. *OECD*. URL : <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/c65c7c20-en/index.html?itemId=/content/component/c65c7c20-en#section-d1e12281> (дата звернення: 10.05.2022).

6. COUNCIL DIRECTIVE laying down rules to prevent the misuse of shell entities for tax purposes and amending Directive 2011/16/EU. *EC. Brussels, 22.12.2021*. URL : COM_2021_565_1_EN_ACT_part1_v7.pdf (europa.eu) (дата звернення: 11.05.2022).

УДК: 657.421.3

Олена Шумейко

аспірантка, ДННУ «Академія фінансового управління»,

lenashumeiko@ukr.net

МАГІСТРАЛЬНІ НОВОВВЕДЕННЯ У ОБЛІКУ ВИТРАТ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

MAIN INNOVATIONS IN EXPENSES ACCOUNTING OF SCIENTIFIC ACTIVITY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT REPORTING

Анотація. За результатами досліджень сформульовано аргументи щодо розроблення і затвердження національних рекомендацій із складання нефінансової звітності суб'єктів господарювання. Наведено пропозиції з удосконалення нормативно-правової бази обліку діяльності підприємств, що здійснюють дослідження і розробки.

Abstract. Based on the results of the research, the arguments concerning the development and approval of national recommendations on the preparation of non-financial reports of economic entities have been formulated. Suggestions on improvement of the regulatory and legal base of accounting of the enterprises conducting researches and developments are given.

Глибоко інтегруючись у новітній світовий порядок суспільного розвитку, Україна у 2015 році спільно з країнами–членами Організації об'єднаних націй схвалила Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року» [5]. Згідно цієї Резолюції Україна взяла на себе зобов'язання досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) у трьох його вимірах: економічному, соціальному та екологічному. Періодичний моніторинг досягнень ЦСР на даний час здійснюється через сукупність звітності соціальної та екологічної спрямованості. Основні індикатори такої звітності визначено «Керівництвом зі звітності у сфері сталого розвитку Глобальної ініціативи зі звітності (Global Reporting Initiative – GRI)» [7]. І якщо ще 5 років тому спеціалізовану звітність згідно GRI складала і оприлюднювала невеличка група промислових підприємств, то вже зараз перелік таких підприємств в Україні підходить до 200 назв. Серед економічних організацій що складають або готуються скласти та оприлюднювати звіти за GRI